

Op reis in Frankrijk . . .

„Doe het zelf”, zei de zwarte Studebaker en bleef op de hoek van een straat staan in het kleine stadje Guéret in Midden-Frankrijk. Maar omdat hij een goed opgevoede auto is — al was hij dan ook in staking —, was hij juist tegenover een garage blijven staan: een spiksplinternieuwe betonnen garage met benzinepompen — gedeeltelijk nog in aanbouw, want ook Guéret heeft in de oorlog tamelijk geleden. Op het geschreeuw van de benzinepompwachter kwamen twee monteurs te voorschijn en samen duwden wij de auto de helling op, de garage in. En toen volgde het gewone rijtje: benzine, benzinepomp, ontsteking, bobine, carburateur, enz. Alles was in orde maar de motor bleef het vertikken. Dit onderzoek was in sneltreintempo geschied. Franse monteurs zijn dikwijls buitengewoon bekwaam en behendig. Onder-tussen was het één uur en de monteurs hadden honger — ze verklaarden tenminste dat ze nu gingen eten, en rieden ons aan hetzelfde te doen,

in een klein restaurantje naast de garage. Zo gezegd, zo gedaan. Wij bekeken het hotel-restaurant „du Nord” wat argwanend: niet alle klein hotelletjes (en zelfs niet alle grote) in Frankrijk zijn even zindelijk: maar het viel nogal mee. Er stonden enige personenauto's en enkele vrachtwagens voor de deur, blijkbaar hadden anderen het ook gewaagd.

Eerst kwamen wij in een gelagkamer. Een hele muur werd ingenomen door een enorme tapkast, gevuld met onafzienbare rijen flessen; de Fransen zijn al even vindingrijk in het uitdenken van borrels en likeurs, als in het uitvinden van machines, kunstrichtingen of levensbeschouwingen. De vloer was bedekt met rode tegeltjes, met boenwas glimmend gewreven. Aan een vijftal tafeltjes zaten 20 mensen te eten.

In de tweede — grotere — kamer stonden 7 tafels, bijna alle plaatsen waren bezet door mannen, ongeveer 40; zeker de helft daarvan waren arbeiders in blauwe overalls, bouwvak- en andere arbeiders van de in aanbouw zijnde huizen, vrachtautochauffeurs, 2 families met kinderen;

de overige zagen er uit als lagere kantoorbeambten. Ook hier zag alles er keurig uit: de gewreven eiken vloer, de muren versierd, niet met platen, maar met grote spiegels, een geliefde muurversiering in Frankrijk waar men van ruimte houdt; de kamer lijkt er immers groter door.

De tafels waren bedekt met keurige bont-geblokte tafelkleedjes, met een doorschijnend plastic kleedje er over heen. Wij vonden met enige moeite plaats aan een tafeltje, waaraan al iemand zat; er werd ons niet gevraagd wat wij wilden eten: we kregen voorgezet wat iedereen kreeg. Het begon met een grote schaal brood — grote hompen van dat verrukkelijke Franse brood (een Frans brood is zo dik als een pols, zowat 1,5 meter lang en bestaat bijna alleen uit korst), een kan water en een karaf rode wijn van $\frac{1}{2}$ liter. Daarna werd ieder van ons door een keurige dienster in een zwarte japon met een witte schort in snel tempo het volgende menu voorgezet: $\frac{1}{2}$ meloen, 2 sardines druipend

van de olijfolie, twee lange dunne worstjes, al evenzeer onder de olie, een groot stuk gekookt vlees met als groente een mengsel van wortelen en witte rapen en twee kleine aardappelen, een stuk kaas (van die Franse witte met groene schimmelstrepen), fruit; dit menu werd door iedereen zonder uitzondering naar binnen gewerkt; velen, vooral de arbeiders dronken de halve liter wijn in hun eentje en niet, zoals wij, met zijn tweeën. En nu de rekening: 400 fr (f 4,—) voor het eten; $\frac{1}{2}$ l. wijn 150 fr (f 1,50).

De arbeiders en kantoormensen waren allen blijkbaar vaste klanten, wat daaraan te zien was, dat zij hun servetten in een kast met hokjes opbergden. Die zullen het maal wel goedkoper hebben gekregen, maar f 4,— à f 4,50 hebben ze toch wel uitgegeven. Dat zou voor Nederlandse arbeiders natuurlijk een belachelijk bedrag zijn, maar men mag fr. 450 niet gelijk stellen aan f 4,50; het Franse leven is veel duurder dan het onze; men verdient meer, maar alle prijzen zijn ook hoger, wel 1,5 tot 2 maal. Maar men kan het toch wel zo zeggen: Deze Franse arbeiders,

chauffeurs, hebben 2 uren loon voor hun maaltijd uitgegeven, d.w.z. dat de vader van het gezin in 6 dagen 25 % van zijn werkloon uitgeeft aan zijn hoofdmaaltijd. Dat zou een Nederlandse arbeider nooit kunnen, waarom een Franse dan wel? Het antwoord zal wel zijn, dat een Fransman lekker eten veel belangrijker vindt dan wij. Hoe moeder de vrouw er door de week bij loopt kan haar niet schelen — wij zouden zeggen: om met geen tang aan te raken. (Zondags is het anders, dan zien ze er keurig uit, en geuren ze naar de parfum). En geen Hollandse huisvrouw zou tevreden zijn met een huiskamer, waarin een verveloos tafeltje staat en wat wrakke stoelen, geen vloerkleed, geen gordijnen. Het licht is een lamp in een losse fitting, bungelend aan de zolder. Ja, als je nu eenmaal de gewoonte hebt veel buitenshuis te leven en alleen maar geld over hebt voor je eten, kan het. Maar ons Nederlanders zou zulk een leven niet lijken en het familieleven (waarop wij met recht trots zijn), lijdt onder een ongezellig huis en uithuizigheid.

Nu moet je niet denken, dat iedere Fransman dagelijks zo eet. Er zijn er genoeg die naar hun werk gaan, b.v. wegwerkers aan de eindeloze, een-

zame wegen, met een lang stokbrood, een stuk knoflookworst, een homp sterk ruikende kaas (zoiets als Limburgse) en een theekannetje gevuld met wijn! Ook geen gek maal, vooral als je 's avonds dan nog warm eten vindt, en nog niet eens erg goedkoop. Wij Nederlanders hebben het nog lang niet slecht en wij mogen onze Nederlandse levensgewoonten wel in ere houden. Maar het leek mij wel eens aardig te vertellen hoe anderen het doen.

P.S. Die avond en de hele volgende dag heb ik niet gegeten. Mijn maag was van al die zware olijfolie totaal van streek. Een kwestie van wennen!

Nog een P.S. De monteurs waren, toen wij in de garage kwamen, nog niet van hun eten terug. Maar de Studebaker startte direct. Waarom weten wij evenmin als waarom hij geweigerd had. Kippeuren?

KALFF.